

ซาไก

เรื่องโดย สุจิต บุญถนอมแต่ง

ภาพประกอบโดย วิจารณ์ สุภาวิน

ชาไก

เรื่องโดย สุจี บุญถ่มเต็ง
ภาพประกอบโดย วินัย สุขวิน

ซาไก

เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 9-12 ปี
เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-974-9985-83-0
พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม 2550
จำนวน 3,000 เล่ม ราคา 100 บาท
เรื่องโดย สุจิต บุญลิมเต็ง
ภาพประกอบโดย วินัย สุขวิน

เจ้าของ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้
สังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

ส่วนบริการ อาคารเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 8 Dazzle Zone

โทรศัพท์ 0-2257-4300 โทรสาร 0-2257-4300 ต่อ 125

ส่วนสำนักงาน 999/9 อาคารสำนักงานเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 17 ถนนพระราม 1

โทรศัพท์ 0-2264-5963-65 โทรสาร 0-2264-5966

- คณะบรรณาธิการอำนวยการ ดร.สิริกร มณีรินทร์ นางทัศนีย์ วงศ์พิเศษกุล
นางสาวเจียดฉัตรโฉม ปรีพันธ์พจนพิสุทธิ์ นายวัฒน์ชัย วินิจจะกุล นางสาวนันทนา เจริญภักดี
- คณะบรรณาธิการดำเนินงาน ผศ. ดร.ชลภัฏส์ วงษ์ประเสริฐ รศ.สุกัญญา สุขฉายา
นายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป นายณัฐพร ศรีมุกด์
- ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษาคณะกรรมการ ศ.สุจิตวงศ์ พงศ์ไพบุลย์
รศ.ประพนธ์ เรืองณรงค์

- จัดทำโดย แมงก Commercial Publishing บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน)
 - สำนักงาน บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน)
65/101-103 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170
โทรศัพท์ 0-2422-9999 ต่อ 4174 โทรสาร 0-2422-9999 ต่อ 4185
- แยกสีและพิมพ์ที่ สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน)
65/16 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170
โทรศัพท์ 0-2422-9000, 0-2882-1010 โทรสาร 0-2433-2742, 0-2434-1385
- จัดจำหน่ายโดย บริษัทอมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์ จำกัด 65/60-62 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170 โทรศัพท์ 0-2423-9999 โทรสาร 0-2434-1382, 0-2434-1384, 0-2882-2255

คำนำ

ในการจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ภูมิภาคต้นแบบแต่ละภาคนั้น สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK park) ได้มีการเตรียมการคู่ขนานกันไปทั้งด้านกายภาพและเนื้อหาสาระ กล่าวคือ ในระหว่างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังปรับปรุงหรือก่อสร้างอาคารสถานที่สำหรับห้องสมุดมีชีวิตในรูปแบบอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ประชุมหารือกับบุคลากรในท้องถิ่นและร่วมกันคัดเลือกหนังสือ ดนตรี และกิจกรรมต่างๆ ไปพร้อมกัน เพื่อเตรียมการด้านหนังสือและสื่อต่างๆ ซึ่งถือเสมือนเป็นจิตวิญญาณของห้องสมุด

ครั้งหนึ่ง ในการประชุมที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อหารือร่วมกับเทศบาลนครยะลา และนักวิชาการจากสถาบันฯ อาจารย์นโคละ ระเบิดนอาหมัด ได้เสนอความคิดว่า ห้องถิ่นแต่ละแห่งมีนิทานพื้นบ้านที่เล่าขานสืบทอดกันมายาวนาน และนิทานบางเรื่องในภาคใต้ค่อนข้างคล้ายคลึงกับนิทานในภาคอื่นๆ ด้วย ดังนั้นหากสำนักงานอุทยานการเรียนรู้จะช่วยถ่ายทอดงานของนักวิชาการท้องถิ่นที่ศึกษาเรื่องราวในนิทานพื้นบ้านอยู่แล้ว ก็จะเป็นการเพิ่มปริมาณหนังสือเด็กและเยาวชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ ทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าที่มีทั้งสาระ ความสนุกสนาน และจินตนาการ สืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันล้ำลึก มีความหมายต่อการเชื่อมโยงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ แม้จะเป็นเรื่องเล่าเฉพาะของชุมชนหรือท้องถิ่น แต่สาระที่แฝงอยู่ในเนื้อหาเรื่องราวของนิทานนั้นคือคติสอนใจ ซึ่งเป็นความรู้สากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกหนแห่ง

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของนิทานพื้นบ้านดังกล่าว จึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการสมุดภาพนิทานพื้นบ้านขึ้น โดยมอบหมายให้มูลนิธิหนังสือเพื่อเด็กดำเนินการประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ร่วมกันคัดเลือกนิทานพื้นบ้านของแต่ละภาค ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่มีคุณค่า มีอิทธิพลต่อความคิดและจินตนาการของเยาวชนในทางสร้างสรรค์ นำมาเรียบเรียงและจัดทำภาพวาดประกอบขึ้นใหม่ เพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือที่มุ่งเสริมสร้างจินตนาการให้อ่านง่ายและเพลิดเพลิน โดยหวังว่าจะเป็นสื่อจูงใจให้เด็กและเยาวชนทั่วไป

สนใจและรักการอ่านมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถนำไปประกอบการเล่านิทานในครอบครัว โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นการสืบทอดและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้มีความตั้งใจจะจัดทำโครงการสมุดภาพนิทานพื้นบ้านให้ครบทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและ ตะวันออก แต่ละภาคประกอบด้วยนิทานจำนวน 12 เรื่อง ออกแบบรูปเล่มให้เหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจของเด็กและเยาวชนช่วงวัยต่างๆ สำหรับหนังสือนิทานชุดภาคใต้นี้ แบ่งเป็นหนังสือสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 9 ขวบ จัดทำในรูปแบบสมุดภาพนิทาน 2 ภาษา ทั้งภาษาไทย-มลายู และภาษาไทย-อังกฤษ ส่วนหนังสือสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 9 ขวบขึ้นไป จัดทำรูปเล่มในลักษณะฟ็อกเก็ตบุ๊ก ประกอบด้วย

ช่วงอายุ 0-3 ขวบ ได้แก่เรื่อง จารอกีตอ และเมืองน้ำอยู่ที่หนูรัก

ช่วงอายุ 3-5 ขวบ ได้แก่เรื่อง ไก่โงมูสัง และเปาะแซเตาะกับซามะ

ช่วงอายุ 6-9 ขวบ ได้แก่เรื่อง ไข่น้อยกับแพะน้อยในวันฮารีรายอ และ

ซึ่งอ : เจ้าป่าผู้กล้าหาญ

ช่วงอายุ 9-12 ปี ได้แก่เรื่อง ซาไก และพระเสวตสุรคชาธาร

ช่วงอายุ 12-15 ปี ได้แก่เรื่อง รายนขอแน และจาโต : เล่ห์กลบนกระดาน

ช่วงอายุ 15-18 ปี ได้แก่เรื่อง วัดถ้ำคูหาภิมุข และแดนคนธรรพ์

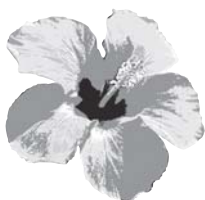
หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นอกเหนือจากบทบาทในฐานะผู้จุดประกายต้นแบบห้องสมุดมีชีวิตในประเทศไทยให้เป็นพื้นที่แสวงหาความรู้ในบรรยากาศการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และทันสมัยแล้ว สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ยังจะได้ทำหน้าที่ปลูกฝังและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่เด็กและเยาวชน บนพื้นฐานของความเคารพและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นของตน เสริมสร้างการยอมรับความแตกต่างหลากหลายและใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่สังคมสันติสมานฉันท์ในท้ายที่สุด

ดร.สิริกร มณีรินทร์

ประธานกรรมการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้

สารบัญ

1. ตามหาซาโก	7
2. เพื่อนของหมวย	13
3. เป้าจี้ ผู้รอบรู้	17
4. มุ่งสู่แดนซาโก	23
5. ซา...เพื่อนเก่าของหมวย	27
6. ซาโก	33
7. ย้อนยุคซาโก	37
8. บอเลา บิล่า	41
9. งานแต่งซาโก	49
10. ของเล่นชิ้นใหม่	53

ศูนย์การเรียนรู้

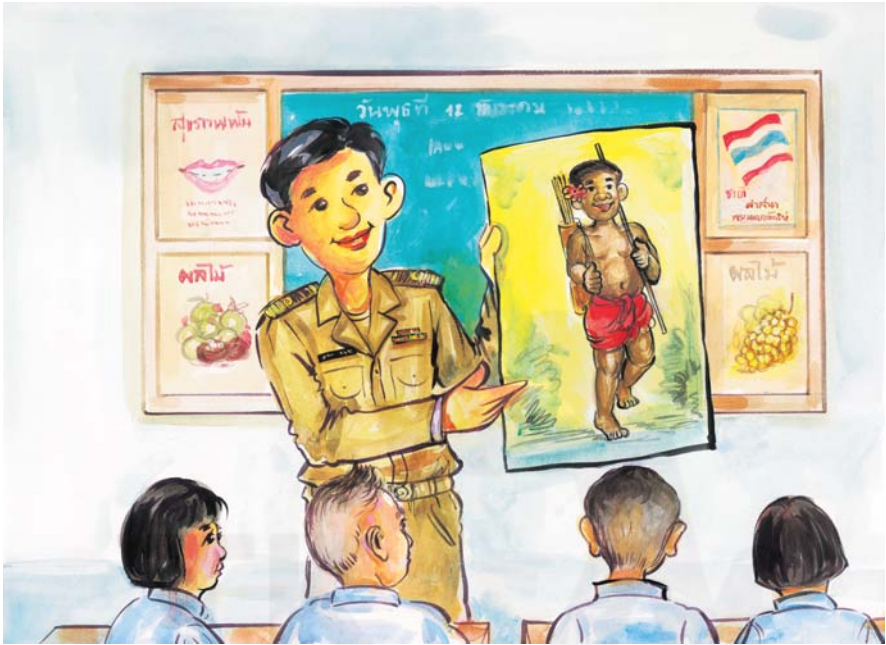
1. ตามหาซาโก

เช้าวันเสาร์ ไข่นุ้ยตื่นแต่เช้าล้างหน้าแปรงฟัน อาบน้ำแต่งตัว รับประทานอาหารเช้าเรียบร้อยแล้ว จึงรีบไปช่วยพ่อรดน้ำต้นไม้ที่สวน หลังบ้าน หลังจากนั้นจึงขออนุญาตพ่อแม่ไปหาเจ้หมวย ร้านของหมวย อยู่ไม่ไกลจากบ้านไข่นุ้ยมากนัก เดินมาสักครู่เดียวก็ถึงบ้านหมวย บ้านหมวยเป็นร้านขายของชำและขายน้ำโกปี ทุกวันผู้ชายในหมู่บ้านจะมานั่งกินน้ำโกปีที่ร้านของหมวย นอกจากกินน้ำโกปีแล้ว ที่นี่ยังเป็นที่พบปะพูดคุยยามเช้าแทบทุกเรื่อง

“เจ้หมวย! เจ้หมวยครับ” ไข่นุ้ยตะโกนเรียกมาแต่ไกล

“อ้าว! ไข่นุ้ย ไปไหนมาล่ะ หายหน้าหายตาไปหลายวันเชียว” หมวยเงยหน้าจากการอ่านหนังสือพิมพ์ เอ่ยปากทัก

“ไม่ได้ไปไหนครับ อยู่บ้านนี้แหละ แต่ช่วง 2-3 วันที่ผ่านมา พ่อให้ผมช่วยถางหญ้าที่สวนหลังบ้านกับพ่อ พ่อเกรงว่าลุงจะหลบเข้ามา อาศัยอยู่ จะเป็นอันตรายได้” ไข่นุ้ยตอบ

“นั่นทำไมวันนี้ถึงมาหาเจ้ได้ เสร็จแล้วหรือ” หมวยถาม

“ยังไม่เสร็จครับ แต่ผมมีเรื่องจะถามเจ้หลายเรื่อง พ่อจึงให้ผมมา พ่อบอกว่า เหลืออีกนิดหน่อยพ่อจะทำเอง ผมเชื่อว่าเจ้หมวยต้องรู้แน่ๆ” ไข่นุ้ยพูดอย่างมั่นใจ

“ต้องการรู้เรื่องอะไรละ ถ้าเจ้รู้เจ้ก็จะตอบไข่นุ้ยแน่นอน ถ้ามามี”

“เรื่องซาไกครับ” ไข่นุ้ยตอบ

หมวยทำหน้าสงสัย แล้วถามว่า “ไปรู้จักซาไกจากไหนมาละ ถึงได้ถามเจ้เรื่องนี้”

“เมื่อวันอังคารครูสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องของดีเมืองยะลา ครูบอกว่า ในจังหวัดยะลามีกบฏเขา ผักน้ำ ไก่เบตง ปลามังกร ส้มโชกุน และยังมีชนเผ่าซาไกเป็นของดีเมืองยะลาอีกด้วย ของอื่นๆ ไข่นุ้ยเคยเห็น

หมดแล้ว ยกเว้นซาไก เจ้หมายเคยเห็นซาไกตัวจริงๆไหม” ไข่น้อยถามหมาย

“เคยเห็นสิ แต่นานๆจึงจะเห็นสักที” หมายตอบ

“เห็นที่ไหนล่ะ พาไข่น้อยไปดูหน่อย” ไข่น้อยถามด้วยน้ำเสียงตื่นเต้น หมายหัวเราะ แล้วบอกกับไข่น้อยว่า “เจ้รู้แต่ว่าเขาอยู่ในป่า เขาจะเอาของป่า ยาสมนไพรมาขายในเมือง แล้วก็ซื้อของใช้จำเป็นกลับไปทำไมไข่น้อยไม่ลองถามครูดุล่ะ”

“ครูดุให้ดูรูปแล้วก็เล่าให้ฟังหลายเรื่องเหมือนกัน จะถามคุณครูดุอีกก็ไม่กล้า และก็หมดชั่วโมงพอดี ไข่น้อยเลยมาถามเจ้หมายนี่แหละ” ไข่น้อยบอก

“แล้วไข่น้อยอยากรู้เรื่องอะไรของซาไกบ้างล่ะ” หมายถาม

“ในรูปที่ครูดุให้ดู ซาไกจะตัวดำปิดปี่ หัวหยิก นุ่งผ้าเตี่ยวสีแดง ทัดดอกไม้สีแดงที่ข้างหู มือถือกระบอกลมยาวๆ ครูดุว่าเป็นอาวุธของซาไก พวกเขาต้องแต่งตัวอย่างนั้นแหละครับ” ไข่น้อยถาม

“ไม่หรอกจริงๆแล้วเขาก็แต่งตัวเหมือนกับเรานี้แหละ แต่ลักษณะที่เห็นชัดๆก็คือ ตัวดำ ผมหยิก ปากหนา พุงป่อง ขอบใส่เสื้อผ้าสีสดๆ เขาจะแต่งสีแดงๆเวลาจะไปโชว์ตัวในงานต่างๆ โดยเฉพาะในงานแสดงของตีเมืองยะลา ก็จะมีซาโกมาโชว์ตัวทุกครั้ง บางครั้งเขาก็เอาคนมาย้อมสีดำ ใส่ผ้าสีแดงให้เหมือนซาไกก็มี” หมายเล่าให้ไข่น้อยฟังตามที่ได้รับรู้มา

“แล้วเขาอยู่กันที่ไหนล่ะ เจ้หมาย” ไข่น้อยซักต่อด้วยความอยากรู้

“เจ้รู้ว่าซาไกอยู่ที่ไหน เพราะก่อนที่เจ้จะมาอยู่ที่นี่ เจ้เคยอาศัยอยู่ที่

หมู่บ้านใกล้ๆ กับหมู่บ้านซาไก และเรียนหนังสือโรงเรียนเดียวและห้องเดียวกับเด็กซาไกด้วยนะ” หมวยบอกไข่นุ้ย ไข่นุ้ยอ้าปากทอ ท้อตาโตด้วยความตื่นเต้น

“จริงหรือ ดีจังเลย เจ้หมวยเล่าให้ไข่นุ้ยฟังให้หมดเลยนะ” ไข่นุ้ยเอามือจับแขนหมวยเขย่าเบาๆ อย่างประจบ

“ก็ได้ แต่มีข้อแม้ ไข่นุ้ยต้องเผ้าหน้าร้านให้เจ้ก่อน เจ้จะเอาถ่านไปส่งให้ลูกค้าสักประเดี๋ยวกลับมาแล้วจะเล่าให้ฟัง ตกลงไหม” หมวยต่อรอง

“เจ้หมวยกลับมาเร็วๆ นะ” ไข่นุ้ยเร่ง

“บ้านเขาอยู่ใกล้ๆ แค่นี้เอง วันนี้เจ้ว่างทั้งวัน แถมเลี้ยงข้าวมือเที่ยงให้อีกม้อด้วย” หมวยบอก ไข่นุ้ยพยักหน้ารับคำแต่โดยดี

park
อุทยานการเรียนรู้

TK
par
ສຸນຮີສິນຮຸ່

2. เพื่อนของหมวย

“ซาเป็นเด็กชนเผ่าซาไก อาศัยอยู่ในหมู่บ้านซาไกใกล้ๆ กับโรงเรียน พ่อแม่ส่งซามาเรียนหนังสือที่โรงเรียนนี้พร้อมกับเด็กซาไกอีกหลายคน ซาได้เข้าเรียนชั้นเดียวกับหมวย ตอนที่ซามาเรียนหนังสือที่โรงเรียนนี้ใหม่ๆ ซากลัวครูและเพื่อนๆ มาก เป็นเพราะซาไม่ค่อยได้คบค้าสมาคมกับคนอื่น ๆ มากนัก พวกเขาเพื่อนๆ ชอบเรียกซาว่า ‘ไอ้เงาะเงาะป่า ไอ้หัวหยิก ไอ้หัวหยอย’ ไม่ว่าซาจะเดินไปทางไหน พวกเขาพากันรุมล้อม พุดจาล้อเลียนอยู่เสมอ บางทีก็เอาดอกไม้สีแดงๆ ผูกปลายไม้วิ่งวนรอบๆ ตัวซา แล้วเอามาแหย่ซาเล่น เป็นอยู่เช่นนี้ทุกวัน เมื่อมาถึงโรงเรียนซาจึงอยู่แต่ในห้อง ไม่กล้าออกมาเล่นที่สนามเหมือนกับเด็กคนอื่นๆ เจ้เห็นแล้วอดสงสารไม่ได้” หมวยเล่าถึงเรื่องในอดีต

“น่าสงสารเขานะเจ้หมวย ทำไมคุณครูถึงไม่ดูเด็กพวกนั้นล่ะครับ” ไช้წყสงสัย

“ครูก็ดูบ้าง แต่มันก็เป็นเพียงตอนแรกๆ เท่านั้น ตอนหลังทุกคนก็ยอมรับได้ เพราะซาเป็นคนอดทนมาก ไม่เคยฟ้องครู ไม่โกรธ และ

ไม่ตอบโต้ ใครขอให้ช่วยทำอะไรเขาก็ทำไม่เคยบ่น ในที่สุดทุกคนก็เป็นเพื่อนกับซา ไม่เห็นซาเป็นตัวประหลาดอีก”

“ซาเรียนเก่งนะ อ่านหนังสือก็เก่ง เขียนหนังสือก็สวย เจ้เคยได้ยินครูชมซาบ่อยๆ ครูบอกว่า ซาคงจะเป็นซาไกคนแรกที่ได้เรียนหนังสือสูงๆ เรียนให้จบปริญญาเนะ จะได้นำความรู้มาพัฒนาหมู่บ้าน ซาไกให้เจริญ จะได้ไม่มีใครมาดูถูกว่าเป็นคนป่าอีก ตั้งแต่นั้น เจ้เห็นซาขยันเรียนหนังสือมากกว่าเดิมอีก” หมวยเล่า

“แล้วซาเรียนจบไหมครับ”

“เกือบไม่จบป.6 เหมือนกัน ถ้าหัวหน้าซาไกไม่ไปตามกลับมา”

หมวยตอบ

“มีอะไรเธอ ที่ทำให้เกือบเรียนไม่จบ” ไข่นุ้ยถามด้วยความสงสัย

“ตอนนั้นเรากำลังเรียนอยู่ชั้นป.6 โรงเรียนเปิดเรียนเทอมต้น พ่อแม่พาซาไปรับจ้างตัดยางที่ประเทศมาเลเซียพร้อมกับครอบครัวซาไกอื่นๆ อีกหลายครอบครัว จนโรงเรียนเปิดเทอมซาก็ยังไม่กลับมา คุณครูไปตามที่หมู่บ้านหลายครั้งก็ไม่เจอ จนพวกเราคิดว่าซาคงไม่กลับมาเรียนหนังสือแล้ว” หมวยตอบ

“จู่ๆ วันหนึ่งซาก็กลับมาเรียนหนังสืออีก หลังจากโรงเรียนเปิดเรียนได้เกือบเดือน ซาเล่าให้เจ้และเพื่อนๆ ฟังว่า ซาเกือบไม่ได้มาเรียนเสียแล้ว เพราะไม่ว่าจะบอกและอ้อนวอนพ่อแม่อย่างไร พ่อแม่ก็ไม่ยอมกลับ พออ้อนวอนมากๆ เข้าก็ถูกดุ บางครั้งก็ถูกตีเอาเจ็บๆ จนซาไม่กล้าจะพูดเรื่องนี้กับพ่อแม่ ซาแอบร้องไห้บ่อยๆ ไม่กล้าให้พ่อกับแม่เห็น เดี่ยวจะถูกตีอีก ซาคิดถึงโรงเรียน คิดถึงเพื่อน คิดถึงคุณครู ซาคงต้องเป็น

คนป่าโง่ๆ เหมือนกับเด็กซาไกอีกหลายคนที่ไม่ได้เรียนหนังสืออย่างที่ใครต่อใครเขาว่ากันแน่ๆ จนวันหนึ่งหัวหน้าหมู่บ้านมาหาพวกฟองของซาไกที่ประเทศมาเลเซีย ตามให้กลับไปอยู่หมู่บ้านซาไก หัวหน้าบอกว่าหมู่บ้านของเราจะกลายเป็นหมู่บ้านร้างแล้ว สวนยางก็ไม่มีคนตัด เรามีบัตรประจำตัวเป็นคนไทย ขอให้ทุกคนกลับไปอยู่บ้านของเรา สวนยางของเราก็มีตัด ทำไมต้องไปรับจ้างตัดยางของคนอื่น เด็กๆ ก็จะได้เรียนหนังสือ จะได้ไม่โง่เหมือนกับซาไกรุ่นเก่าๆ ทุกคนจึงเห็นด้วย และเดินทางกลับมาเมืองไทยพร้อมกับหัวหน้าหมู่บ้าน คนอื่นๆ ซาไกไม่รู้ว่าจะคิดอย่างไร แต่สำหรับซาไกแล้ว ซาไกใจมากที่ได้กลับบ้านและได้กลับมาเรียนหนังสืออีกครั้ง” หมวยเล่าเรื่องของซาจนจบ

“ตกลงว่า ซาจนป.6 ไซ้ใหม่ แล้วซาเรียนจบปริญญาโทครับ”

ไข่นุ้ยถาม

“จบสิ แต่จะจบปริญญาโท เจ้ไม่รู้ เพราะหลังจากจบป.6 เจ้ก็ย้ายมาอยู่ที่นี้เกือบ 5 ปีแล้ว เราไม่ได้ติดต่อกันอีกเลย” หมวยตอบ

“เจ้หมายครับ บ้านของเขาเป็นยังไง เขากินอะไรกัน เด็กๆ ที่นั่นเขาเล่นอะไร เขามีของเล่นไหมครับ” ไข่นุ้ยถาม

“แหม ไข่นุ้ย ถามเป็นชุดเชียว แล้วเจ้จะตอบยังไงดีละ เจ้ไม่รู้ละเอียดถึงขนาดนั้นหรอก ตอนเจ้อยู่ที่นั่นเจ้ก็ไม่ได้สนใจอะไร เอางี้สิ เราไปหาเป๊าะจี้ดีกว่า เจ้เองก็ซ้กจะสนใจด้วยแล้วสิ”

3. เป๊าะจี ผู้รอบรู้

เป๊าะจี ชายชราชาวไทยมุสลิมเป็นผู้รอบรู้ อายุราว 60 ปี ชาวบ้านทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมต่างให้ความเคารพนับถือเป๊าะจีกันทั้งนั้น ไม่ว่าใครมีปัญหาอะไร มักมาขอคำปรึกษาจากเป๊าะจี เป๊าะจีจะให้คำตอบและคำแนะนำที่ดี ๆ กับทุกคนเสมอ

“เป๊าะจีครับ...เป๊าะจีขา” เสียงเด็ก ๆ ร้องเรียกมาแต่ไกล เป๊าะจีกำลังอมน้ำอยู่ในปาก จึงรีบพ่นน้ำเป็นฝอยไปที่ตัวนกเขาเพื่ออาบน้ำให้มัน เจ้านกเขาใหญ่ตัวน้อยกระพือปีกพึบ ๆ เล่นน้ำที่เป๊าะจีพ่นออกมาอย่างมีความสุข

“มีอะไร วันนี้นำมาหาเป๊าะจีแต่เช้า” เป๊าะจีทักทายเด็กทั้งสองพร้อมกับนำกรงนกเขาไปผูกกับเสาหน้าบ้าน ชักกรงนกขึ้นไปไว้บนยอดเสา ไข่นุ้ยรีบยื่นตัวตรง ปากก็เปล่งเสียงร้องเพลงชาติ “ประเทศไทยรวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย เป็นประชารัฐ ไผทของไทยทุกส่วน อยู่...โอ้ย!” ไข่นุ้ยร้องขึ้นทันที พร้อมกระโดดหลบเมื่อเห็นเป๊าะจีเงื้อมะเหงกขึ้น

“ทะลึ่ง เจ้านี้ ร้องลั่นยังกะโดนมะเหงกแล้วเชียว นี่มันนกเขานะไวย ไผ่ไผ่หงาติของเอ็ง” เป๊ะจีพูด ทำหน้าจะบึ้งก็ไม่ใช่จะยิ้มก็ไม่เชิง

“แหม! ผมล้อเล่นหน่อยเดียวเอง โมโหไปได้”

“ไป ไปนั่งที่แคร่หลังบ้านดีกว่า ลมเย็นดี” เป๊ะจีพูดพร้อมกับเดินนำหน้าพาเด็กทั้งสองไปนั่งที่แคร่หลังบ้าน หลังบ้านเป๊ะจีปลูกต้นไม้หลายชนิด จึงทำให้ทั่วบริเวณร่มรื่น มีลมพัดเย็นสบายตลอดเวลา ทุกครั้งที่พวกเขาจะมาหาเป๊ะจี ก็จะมานั่งคุยกันที่นั่นเสมอ

“ทำไมวันนี้เป๊ะจีไม่ไปกินน้ำชาที่ร้านหมวยล่ะคะ หมวยกับไผ่นุ้ยรออยู่ตั้งนาน จนแน่ใจว่าเป๊ะจีไม่มา ก็เลยมาหาที่บ้านนี้แหละ”

“อ้อ! ตอนเช้าเพื่อนของเป๊ะจีแวะมาหาที่บ้าน เขามากินเหนียว* ลูกสาวเขาแต่งงาน ก็เลยคุยเพลินไปหน่อย เขาเพิ่งกลับไปเมื่อกั๊นเอง”

เป๊ะจีตอบ

“มีอะไรกันล่ะ ถึงได้มาหาเป๊ะจีถึงบ้าน” เป๊ะจีชักสงสัย เห็นเด็กทั้งสองขึ้นมา นั่งพับเพียบเรียบร้อยบนแคร่ ไม่ไปวิ่งเล่น ขมกขมไม้เหมือนเคย

“ไผ่นุ้ยล่ะ ทำไมถึงได้เงียบไป” เป๊ะจีถาม

“เป๊ะจีไม่ต้องห่วง ตอนนี้ผมกำลังนึกคำถามที่จะถามเป๊ะจีอยู่นะครับ เดี่ยวเป๊ะจีต้องตอบคำถามของผมกับของเจ้หมวยไม่ทันแน่ๆ”

ไผ่นุ้ยบอก

“แล้วเรื่องอะไรล่ะ ถามมาสิ” เป๊ะจีบอก

* กินเหนียว หมายถึง งานกินเลี้ยงในงานแต่งงานหรืองานสำคัญต่างๆ

“เรื่องของซาไกครับ เป้าะจี้พอจะรู้เรื่องนี้บ้างไหม” ไข่น้อยถาม

“หน้อย ลองภูมิรีไ้ เป้าะจี้เป็นคนยะลา อยู่ยะลามาทั้งชีวิต ถ้าตอบเรื่องซาไกไม่ได้ ก็ไม่ใช่คนยะลานะสิ” เป้าะจี้พูดอย่างอารมณ์ดี แล้วถามต่อไปว่า

“ว่าแต่อยากรู้อะไรบ้างล่ะ”

“อยากรู้ทุกเรื่องค่ะ ซาไกอยู่ที่ไหน มาจากไหน มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร และทุกเรื่องเกี่ยวกับซาไกที่เป้าะจี้รู้” หมวยบอก

“ก่อนอื่นก็ต้องรู้ก่อนว่า ซาไกในประเทศไทยไม่ใช่มีเฉพาะที่นี้ทีเดียว ในจังหวัดอื่น ๆ ก็มี ส่วนใหญ่ซาไกจะเร่ร่อนอยู่ตามป่าใกล้กับพรมแดนไทยกับมาเลเซียเท่านั้น โดยเฉพาะในแถบจังหวัดภาคใต้ของไทย ทั้งที่จังหวัดนราธิวาส ยะลา สตูล และพัทลุง ส่วนที่อื่น ๆ เป้าะจี้ก็ไม่รู้ค่ะ ชาวซาไกในจังหวัดยะลามีสองกลุ่ม กลุ่มแรกจะอยู่ในป่าฮาลา-บาลา มีความเป็นอยู่และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมาก ไม่ชอบคนแปลกหน้า มักเข้าไปอยู่ในป่าลึก ๆ นาน ๆ จะออกเอาของป่า สมุนไพร มาแลกข้าวสารอาหารแห้งและของใช้ที่จำเป็น แล้วกลับเข้าป่าตามเดิม ไม่ค่อยมีใครเจอตัว เพราะย้ายที่อยู่ไปเรื่อย ๆ” เป้าะจี้อธิบาย และหยุดทบทวนความจำ

“แล้วกลุ่มที่สองล่ะ เป้าะจี้” ไข่น้อยถามขึ้นมาทันทีเมื่อเห็นเป้าะจี้หยุดเล่า

“จะไม่ให้ข้าหยุดพักบ้างรีไ้ เ็งนี่” เป้าะจี้แก้มองต่อว่าไข่น้อย

“ขอโทษครับ ก็ไข่น้อยอยากรู้นี่” ไข่น้อยบ่นอุบ

“กลุ่มที่สองก็เหมือนเรานี้แหละ เพราะทางราชการได้จัดสรรที่อยู่

และสวนยางให้เป็นพื้นที่ทำกิน กลุ่มนี้อยู่ที่ 'หมู่บ้านซาไก' ในตำบลบ้านแห่อำเภอรือเสาะ จะมีประมาณ 30 คนได้มั้ง สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ พระราชทานนามสกุล 'ศรีธารโต' ให้ใช้จนกระทั่งทุกวันนี้ ซาไกจึงหยุดเร่ร่อน มีทะเบียนบ้าน มีบัตรประจำตัวประชาชนเหมือนคนไทยคนอื่นๆ เด็กๆ ก็ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนใกล้หมู่บ้าน" เป้าจี้อธิบายอย่างละเอียด

"ใช่จริงๆ ด้วย เพื่อนของหมวยที่เป็นซาไกเขาชื่อซา นามสกุลศรีธารโต" หมวยเพิ่งถึงบางอ้อ

"เป้าจี้ครับ เดี่ยวนี้หมู่บ้านซาไกยังมีอีกไหม" ไข่นุ้ยสงสัย

"มีสิ ตอนนี่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดยะลาไปเสียแล้ว" เป้าจี้ตอบ

"แล้วหมู่บ้านซาไกอยู่ไกลไหมครับ" ไข่นุ้ยถามต่อ

"ก็ไกลอยู่ สักเจ็ดสิบกิโลเห็นจะได้ ทำไม อยากรไปหรือ" เป้าจี้ถาม

"ครับ ถ้าได้ไปจริงๆ ก็ดีสินะ เจ้หมวยนะ แล้วเป้าจี้จะพาไปไหมล่ะ" ไข่นุ้ยตอบพร้อมกับหันไปพยักพยักกับหมวย

เป้าจี้จึงบอกว่า "ก็อยากจะพาไป แต่ไม่รู้เมื่อไหร่ เป้าจี้ยังตอบไม่ได้ รอให้เป้าจี้ว่างก่อนแล้วจะพาไป" เด็กทั้งสองปรบมือดีใจ

"เป้าจี้ย่ำลึมนะ ห้ามผิดสัญญา" ไข่นุ้ยย้ำ

"เป้าจี้ขา ก่อนที่ซาไกมาอยู่ที่ธารโต เขาอยู่ที่ไหนมาก่อน"

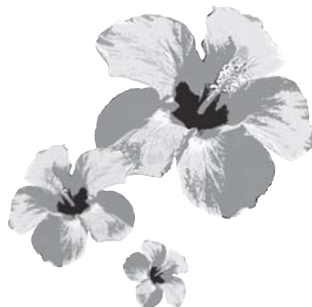
หมวยถาม

"แต่ก่อนนี้ซาไกเป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าพันธุ์หนึ่ง รวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มจะมีราว 20-30 คน มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ก้อย

เซม้ง ชาวไท เงาะ ชอบอาศัยอยู่ตามป่าเขา ไม่ชอบอยู่ตามที่ราบลุ่มเหมือนชาวบ้านทั่วไป ชาวมุสลิมแถวจังหวัดภาคใต้เรียกว่า ชาวแก ซึ่งหมายถึงแข็งแรงหรือป่าเถื่อน ชาวมาเลเซียจะเรียกพวกเขาว่า โอริง อัลลี ที่แปลว่าคนดั้งเดิมหรือคนพื้นเมือง ซึ่งชาวไทเขาชอบชื่อนี้มากกว่า” เป๊ะจีเล่าถึงอดีตของชาวไทให้ไข่นุ้ยและหมวยฟังอย่างละเอียด เพราะเห็นว่าเด็กทั้งสองสนใจมาก

“เป๊ะจี ทำไมชาวไทถึงมีรูปร่างไม่เหมือนเราทั้งที่อยู่ที่นี่ แต่หน้าตา กลับเหมือนคนนิโกรล่ะคะ” หมวยสงสัย

“เออ ช่างสังเกตดีนี่ เป๊ะจีเองก็งงเหมือนกัน แต่ถ้าสังเกตให้ดี จะแตกต่างกันมาก” เป๊ะจีบอกและเล่าต่อไปว่า “ชาวไทเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ นิกริตอ รูปพรรณสัณฐานโดยทั่วไปค่อนข้างเตี้ย สูงประมาณ 140-150 เซนติเมตร ผิวเนื้อดำ กะโหลกศีรษะกว้าง ผมสีดำหยิก ขมวดเป็นก้อนหอยติดกับหนังศีรษะ ถ้ายาวจะหยิกฟูเป็นกระเชิง คิ้วโต ดกหนา ตาสีดำกลมโต จมูกแบน ปากกว้าง ริมฝีปากหนา ฟันซี่โต ใบหูเล็ก ท้องป่อง สะโพกแพบ นิ้วมือนิ้วเท้าใหญ่ หน้าตาจะคล้ายๆกัน ถ้าเจอกันแบบผิวเผินจะแยกไม่ออกว่าใครเป็นใคร และที่เรานำหน้าตาไม่เหมือนเขา เพราะเราไม่ใช่ชาติพันธุ์นิกริตอไงล่ะ” หมวยกับไข่นุ้ยพยักหน้าอย่างเข้าใจ

4. มุ่งสู่แดนซาไก

“เป๊ะจี้ เป๊ะจี้อยู่ไหมครับ” เสียงตะโกนเรียกดังมาจากหน้าบ้าน เป๊ะจี้ หมวย และไข่นุ้ย หันไปตามเสียงเรียก

“ไข่นุ้ย ไปดูให้เป๊ะจี้หน่อยสิว่าใครมา แล้วเชิญเขามาที่นี่นะ” เป๊ะจี้บอก ไข่นุ้ยวิ่งต้อไปหน้าบ้านทันที สักครู่ก็เดินนำหน้าชายผู้หนึ่ง เข้ามา

“อ้าว บังละเนั่นเอง เชิญนั่งก่อน” หลังจากพูดคุย ได้ถามสารทุกข์สุกดิบกันพอสมควร เป๊ะจี้ก็แนะนำให้เด็กทั้งสองรู้จัก พร้อมกับบอกว่า

“บ้านบังละอยู่ใกล้กับหมู่บ้านซาไก เขาจะมาค้างกับเป๊ะจี้ที่นี้ พรุ่งนี้เขาจะพาเป๊ะจี้ไปที่บ้านของเขา ไข่นุ้ยกับหมวยอยากไปหมู่บ้านซาไกไหม ถ้าอยากไปจะได้ไปพร้อมกับเป๊ะจี้พรุ่งนี้เลย” เป๊ะจี้บอกเด็กทั้งสอง

“อยากไปครับ อยากไปค่ะ” หมวยและไข่นุ้ยตอบพร้อมกันเป็นเสียงเดียว

“เป๊าะจี้จะไปทำอะไรที่นั่นล่ะคะ” หมวยถาม

“เป๊าะจี้อยากได้นกเขาเพิ่มอีกสักตัว สิ่งบั้งและไว้หลายวันแล้วว่า ถ้ามีนกเขาเสียงดี ๆ ขาย ให้มาบอก เขาก็มาบอก และจะพาเป๊าะจี้ไปดู พรุ่งนี้” เป๊าะจี้ตอบ

“งั้นหมวยขอกลับบ้านก่อนนะคะ จะต้องไปขออนุญาตเดียวกับแม่ ก่อน ไม่รู้ว่าจะให้ไปไหม” หมวยมีสีหน้ากังวล

“ไข่นุ้ยด้วย จะได้ไปบอกพ่อกับแม่ว่า ไข่นุ้ยจะไปดูซาไกกับเป๊าะจี้” ไข่นุ้ยบอก

“ไปเถอะ เดี่ยวเป๊าะจี้จะไปบอกพ่อแม่ของหมวยกับไข่นุ้ยให้อีกที คงจะไม่มีปัญหา” เป๊าะจี้บอกหมวยให้หายกังวล

“พรุ่งนี้รีบตื่นแต่เช้าหน่อย เจอกันที่ร้านโกปีของหมวยหกโมงตรง กินข้าวกินปลาทำให้เรียบร้อย อย่าลืมเอาหมวกไปด้วยนะ” เป๊าะจี้กำชับ เด็กทั้งสอง

ตีห้ากว่า ๆ ยังไม่สว่างคืนัก ไข่นุ้ยมาที่ร้านโกปีของหมวย เจอหมวย แต่งตัวเรียบร้อยนั่งรออยู่ก่อนแล้ว สักครู่เป๊าะจี้กับบั้งและก็มาถึง เห็นหมวย กับไข่นุ้ยนั่งรออยู่

“เป็นไง ตื่นเต้นกันสินะ ยังไม่หกโมงเลย เดี่ยวเป๊าะจี้กับบั้งและ กินน้ำโกปีก่อนนะ เดี่ยวค่อยออกเดินทาง” เป๊าะจี้บอก

ทั้งหมดเดินทางสู่หมู่บ้านซาไกด้วยรถสองแถวสายยะลา-ธารโต หมวยกับไข่นุ้ยสอดสายตามองและชี้ชวนกันดูสองข้างทาง อย่างตื่นเต้นตามประสาเด็กๆ ไปตลอดทาง รถแล่นประมาณสองชั่วโมงเศษ ก็ถึงปากทางเข้าหมู่บ้านซาไก มีรถกระบะคันหนึ่งมาจอดรออยู่ก่อนแล้ว

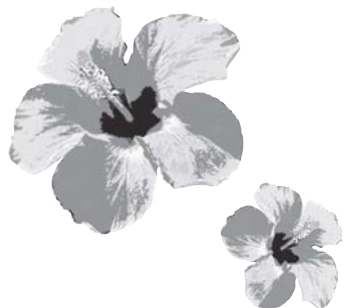
บั้งและบอกหมายกับไข่น้อยว่า

“จากที่นี่ เราต้องเดินทางเข้าไปอีกประมาณสี่กิโลเมตร ไม่มีรถรับจ้าง บั้งและจิ้งโหดพิทท์บอกให้น้องชายของบั้งและเอารถมารับที่นี่” ทั้งหมดจึงเริ่มเดินทางต่ออีกครั้ง

ถนนลาดยางสายแคบๆ ขนานกับลำธารตลอดสาย เส้นทางค่อนข้างสูงชันและคดเคี้ยว สองข้างทางที่รถแล่นผ่านร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ นานาชนิด ส่วนมากจะเป็นสวนยาง สวนผลไม้ และในช่วงนี้เป็นหน้าผลไม้ ต้นไม้หลายชนิดไม่ว่าจะเป็นทุเรียน เงาะ ลำไย มังคุด และลองกอง ผลไม้ขึ้นชื่อของภาคใต้ต่างพากันออกดอกออกผลเต็มไปหมด ไม่นานนักรถก็แล่นมาถึงหมู่บ้าน

บั้งและพาเป๊ะจี่ หมวย และไข่น้อยไปดูนกเขาที่บ้านเพื่อนของบั้งและ หลังจากสนทนากันสักครู่ เป๊ะจี่จึงตกลงใจซื้อนกเขาตัวนั้นและนำนกเขาไปฝากไว้ที่บ้านของบั้งและ ก่อนที่จะเดินทางไปหมู่บ้านซาไก

อุทยานการเรียนรู้

TK
park

ကျွမ်းကျင်မှု

5. ซา...เพื่อนเก่าของหมวย

บังและขับริดมาส่งเป้าะจี หมวย และไข่นุ้ยที่หน้าศูนย์แสดงวิถีชีวิตของซาไก และบอกว่าป่ายๆจะมารับที่หน้าศูนย์

ศูนย์แสดงวิถีชีวิตชาวซาไกตั้งอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้านซาไก เป็นที่แสดงประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวซาไกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีภาพถ่ายและข้าวของเครื่องใช้หลายชนิด

“ไข่นุ้ยดูเจ้าหน้าที่คนนี้สิ เขาต้องเป็นซาไกแน่ๆเลย” หมวยกระซิบกระซาบกับไข่นุ้ยเบาๆ

“ใช่แน่ๆ ผมว่าจะบอกเจ้าหน้าที่หมวยเหมือนกัน” ไข่นุ้ยกระซิบตอบทั้งสองจึงหันไปมองเจ้าหน้าที่ศูนย์ที่คอยอธิบายและให้ความรู้ ขณะที่หันไปมองก็พบกับสายตาของเจ้าหน้าที่กำลังจ้องเขม็งมาที่หมวยและไข่นุ้ยเช่นกัน

“ไข่นุ้ย เขากำลังมองเราอยู่ เขาต้องรู้ว่าเรากำลังนินทาเขาอยู่แน่ๆ” หมวยบอกไข่นุ้ย

สักครู้เจ้าหน้าที่ศูนย์คนนั้นก็เดินเข้ามาหาหมวย และถามว่า
“ขอโทษครับ ชื่อหมวยใช่ไหม”

หมวยยื่นงสั้ครู้้ตอบว่า “ใช่ ทำไมถึงรู้จ้กชื่อฉันล่ะ”

“ผมชื่อซา ศรีธารโต เราเคยเรียนหนังสือด้วยกันที่นี่ไง” หมวย
จ้องมองหน้าเขาสักครู้้จึงพูดขึ้นว่า “ใช่ซาจริง ๆ ด้วย ฉันจำเกือบไม่ได้”
หมวยทักทายอย่างตื่นเต้นดีใจที่ได้พบกับเพื่อนเก่า

“เป้าะจี้คะ นี่ซา เขาเป็นคนซาไกและเป็นเพื่อนเก่าของหมวย
สมัยเรียนหนังสืออยู่ที่นี้” หมวยแนะนำซาให้เป้าะจี้รู้จัก

“คนที่เจ้หมวยเล่าให้ไข่นุ้ยฟังใช่ไหม” ไข่นุ้ยถาม หมวยพยักหน้า
รับคำ

“พอผมจบป.6 ก็ไม่ได้เรียนต่อ กลับมาเข้าเรียนอีกทีก็ตอนอายุ
มากแล้ว ไปเรียนกับเด็ก ๆ ก็อายเขา ครูเลยแนะนำให้ผมไปเรียนการศึกษา
นอกโรงเรียน ผมเรียนอยู่ปีกว่าก็จบม.3 แล้วไปต่อที่วิทยาลัยเทคนิค
จนจบปวช.ก็กลับมาทำงานเป็นลูกจ้างประจำที่นี่เกือบปีแล้ว หมวยล่ะ”
ซาถาม

“ฉันจบป.6 ก็ไม่ได้เรียนต่อ ช่วยเตี้ยกับแม่ขายของ เตี้ยบอก
ผู้หญิงไม่ต้องเรียนมากก็ได้” หมวยบอก

“แล้วหมวยมาทำอะไรที่นี่ล่ะ” ซาถาม

“เป้าะจี้มาซื้อนกเขา หมวยกับไข่นุ้ยอยากมาเที่ยวหมู่บ้านซาไก
ก็เลยขอตามมาด้วย” หมวยตอบ

“เตี้ยวนี่หมู่บ้านของผมเกือบไม่เหลือสภาพในอดีตอีกแล้ว ไม่ว่า
จะเป็นที่อยู่อาศัย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และความเป็นอยู่ก็เหมือนกับ

คนเมืองหมดแล้ว ผมจึงตั้งใจทำศูนย์แสดงวิถีชีวิตชาวซาไกในอดีตให้สมบูรณ์ เพื่อเป็นการเตือนความทรงจำให้กับพวกเราด้วย” ซาเล่ให้กับทุกคนฟัง

เป๊ะจี้ หมวย และไข่น้อยเดินชมศูนย์แสดงวิถีชีวิตชาวซาไกโดยมีซาคอยให้คำอธิบายและตอบคำถามอยู่ใกล้ๆ

“นี่อะไรครับพี่ซา” ไข่น้อยชี้ให้ซาดู

“ที่เป็นกระบะบอกยาวๆ นะครับ”

“อ้อ เขาเรียกว่าบอเลา เป็นอาวุธและเครื่องทำมาหากินที่สำคัญของซาไก ใช้คู่กับบิลา เป็นไม้แหลมๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้กับบอเลานั้นไง” ซาชี้ให้ทุกคนดู

“ทำไมบิลาบางอันปลายมีสีดำ บางอันก็ไม่มีละคะ” หมวยถาม

“อันที่ปลายมีสีดำเพราะได้อาบพิษไว้ พิษของมันเป็นอย่างที่ได้มาจากต้นอีโป๊ะ ถ้าสัตว์ตัวใดโดนบิลาที่มีพิษก็จะตายภายในห้านาที” ซาอธิบาย

“ซาจ๊ะ ซาช่วยเล่าชีวิตของซาไกในอดีตให้พวกเราฟังหน่อยสิ หมวยฟังมาบ้าง แต่ยังไม่ละเอียดนัก” หมวยบอก

“ครับ” ซารับคำอย่างเต็มใจ

“โดยทั่วไปซาไกจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มประมาณ 20-30 คน ซาไกมักจะเลือกที่อยู่อาศัยเป็นเนินสูง ใกล้กับแหล่งน้ำ มีสัตว์ป่า เผือกมัน อุดมสมบูรณ์ และที่สำคัญ บริเวณนั้นจะต้องมีไม้ซางอยู่ไม่ไกลนัก เพราะซาไกจะต้องใช้ไม้ซางเป็นอาวุธสำคัญในการล่าสัตว์ เมื่อเลือกได้แล้วก็จะแผ้วถางบริเวณที่อยู่ให้โล่งเตียน แล้วจึงสร้างกระท่อมเล็กๆ ชาวซาไก

เรียกว่า ‘ทับ’ แต่ไม่สามารถคั่วผนได้ พอถึงฤดูผนก็จะไปอาศัยอยู่ตามเพิงผาหรือโพรงถ้ำ ซาไกจะเก็บของป่าและสมุนไพรขาย ไม่รู้จักเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ เป็นมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ ใช้ชีวิตเร่ร่อนไม่เป็นหลักแหล่ง เพราะต้องอาศัยอาหารจากธรรมชาติทั้งเผือก มัน ผลไม้ และยอดใบไม้ที่กินได้ทุกชนิด ส่วนพวกค่าง กวาง เก้ง นก หมูป่า เป็นอาหารของเราทั้งนั้น แต่ซาไกจะไม่กินเนื้อช้าง เสือ และงู พอแหล่งอาหารตามธรรมชาติหมดไป ก็จะย้ายไปแหล่งใหม่ที่อุดมสมบูรณ์กว่า แต่ก็ยังมีอีกหลายสาเหตุที่ทำให้ซาไกต้องอพยพย้ายหนีไป” ซาอิจิบรรยายอย่างละเอียด

“สาเหตุอื่นๆ ที่ว่านะ คืออะไรบ้างละ” เป้าะจีสงสัย

“สาเหตุที่ว่าเป็น ถ้าในหมู่บ้านมีคนตาย เมื่อฝังศพแล้วก็จะรีบอพยพหนีไป เพราะกลัวดวงวิญญาณของผู้ตายจะมารบกวน กลัวเสือจะมากินศพและทำอันตรายคนที่เหลือ นอกจากนี้การล่าอูจจาระของซาไกก็เป็นสาเหตุแห่งการอพยพด้วย คือซาไกจะล่าอูจจาระจากบริเวณรอบนอกมาก่อน แล้วค่อยๆ เข้ามาใกล้ที่พักเรื่อยๆ เมื่อล่าอูจจาระจนมาถึงที่พักอาศัย ก็จะอพยพหนีไป หรือถ้ามีคนนอกเผ่ามาเจอ แล้วขอลูกไปเลี้ยง ก็อพยพหนีเช่นกัน”

6. ซาโก

“ซาโกนับถือศาสนาอะไรครับ” ไข่นุ้ยถาม

“ซาโกไม่นับถือศาสนาอะไร แต่จะนับถือเจ้าป่าและภูตผีปีศาจ เชื่อว่าป่ามีเจ้าของ เจ้าป่าจะทำร้ายคนชั่ว คุ่มครองคนดี ต้นไม้บางต้น มีนางไม้สิงอยู่ ต้องให้ความเคารพ ส่วนภูตผีปีศาจก็มีอยู่สี่จำพวก

“พวกที่หนึ่ง เรียกว่า ‘ญา’ เป็นวิญญาณของคนที่ตายไปแล้ว ถ้าตายครบหกเดือนแล้วไม่ได้เกิดใหม่ ก็จะมีหลอกหลอนและทำอันตรายได้

“พวกที่สอง เรียกว่า ‘โรบ’ คือเจตภูต เวลาคนนอนหลับ วิญญาณออกไปเที่ยวแล้วหลง กลับเข้่าร่างไม่ได้ จนเกิดอันตราย

“พวกที่สาม เรียกว่า ‘เซมั่งงัด’ คือพวกผีพรายที่หอมผีเลี้ยงไว้ เสกให้เข้าตัวผู้อื่นได้ ทำให้คลั่ง ทำให้บ้า ทำให้หลงรักก็ได้

“พวกที่สี่ เรียกว่า ‘บาตี’ คือผีที่เกิดจากสัตว์ต่างๆ เช่น ถ้าผีไก่เข้า ก็จะเป็นไก่ แล้ววิ่งเข้าไปในป่า”

“โอ้โฮ ผีเยอะจริง ถ้าเข้าคนแล้วทำยังไงล่ะครับ” ไข่นุ้ยถาม

“ก็มีหมอสําหรับขับไล่ผี และมีเครื่องรางของขลังสําหรับป้องกันด้วยครับ”

“ชนเผ่าซาไกเป็นชนเผ่าที่มีความเชื่อหลายอย่าง โดยเฉพาะความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อโชคลาง และเกรงกลัวปรากฏการณ์ธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เมื่อเข้าป่าล่าสัตว์ พุดถึงแต่สัตว์ที่ต้องการ เชื่อว่าจะได้ตามที่พุดไว้ เมื่อล่าสัตว์มาแล้วจะต้องทำพิธีถอนรังควานทุกครั้ง มิฉะนั้นวิญญาณของสัตว์อาจจะเข้าสิงร่างกายของผู้ล่าภายหลังได้ ถ้าผู้หนึ่งฝันว่ามีคนเอาเล็บเสือเขี้ยวเสือดามาให้ เชื่อว่าจะได้สามี ส่วนผู้ชาย ถ้าฝันว่าล่าหมูได้ ก็จะได้ภรรยา และยังเชื่ออีกว่า ตามต้นไม้ใหญ่ๆ มีผีอาศัยอยู่ พิธีฝังศพเมื่อฝังศพเสร็จ หมอผีจะนำวิญญาณไปให้อาศัยที่ต้นไม้ใหญ่ เชื่อว่าต้นไม้ใหญ่จะเป็นบ้านที่อยู่อันแข็งแรงตลอดไป นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาที่ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บ หมอจะเสกหมาก เสกพลูแล้วเคี้ยว ฟนตรงอวัยวะส่วนที่เจ็บปวด เรียกว่า ‘ซาโฮซซ’”

“นอกจากเรื่องความเชื่อแล้ว ทางด้านความเป็นอยู่และอุปนิสัยใจคอกองซาไกเป็นยังไงบ้างล่ะ” เป๊ะจีถาม

“อุปนิสัยใจคอกองชนเผ่าซาไกโดยปกติจะเป็นคนร่าเริง สนุกสนาน ชอบเสียงดนตรี กลั้วผี กินแกง กินจุ ถ้ามีอาหารอยู่ในมือเหลือเฟือ ก็จะกินตลอดเวลา ถ้าไม่มีก็จะยอมอด เมื่อหาอาหารมาได้ก็จะหยุดหาอาหารและกินให้หมดก่อน จึงจะออกไปหาใหม่ ไม่ชอบอาบน้ำ เชื่อว่าการอาบน้ำจะทำให้กลิ่นป่าหายไป เมื่อออกไปล่าสัตว์ สัตว์จะได้กลิ่นคน และหนีไปหมด” ซาอริบาย

“แล้วเขาใช้ภาษาอะไรล่ะคะ” หมวยถาม คราวนี้เป๊ะจีเป็นคนตอบ

“ซาไกเขาก็มีภาษาของตัวเอง เป็นคำโดด ไม่มีระดับเสียงสูงเสียงต่ำ และมีจำนวนคำค่อนข้างจำกัด เป้าะจี้เองก็ไม่เคยได้ยินซาไกพูดสักครั้ง เพราะในปัจจุบันซาไกมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากขึ้น จึงไปยืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ ทำให้วัฒนธรรมภาษาของซาไกเปลี่ยนไปจากเดิมมาก เด็กๆซาไกรุ่นใหม่ๆเขาใช้ภาษามลายู ภาษาไทยกันหมดแล้ว โดยเฉพาะซาไกในจังหวัดยะลา อีกไม่ช้าภาษาซาไกก็คงจะหายหมดแล้วละ”

TK
park
อุทยานการเรียนรู้

7. ย้อนยุคซาไก

ซาพาทุกคนไปหยุดดูภาพถ่ายของชาวซาไก พร้อมอธิบายว่า

“การแต่งกายของซาไกที่เห็นในภาพนี้เป็นการนุ่งผ้าคางระหว่างขาไว้ชายทั้งหน้าหลัง เรียกว่านุ่ง ‘เลาเตี้ยะ’ ผู้หญิงนุ่งเตี้ยะชั้นในเรียกว่า ‘จะวัด’ คือมีสายรัดสะเอวและผ้าทาบระหว่างหน้าขา ถ้าไม่มีผ้าก็จะใช้ใบไม้แทน มีผ้าห่มเรียกว่า ‘ชิโอบี’ เครื่องแต่งกายที่เห็นนี้ชาวซาไกในอดีตเขาแต่งกัน ซาไกชอบนุ่งผ้าสีแดงเพราะเป็นสีที่ซาไกชอบ แล้วไม่ว่าอะไร ถ้าเป็นสีแดงก็ถือว่าดีกว่าสีอื่น ผู้หญิงซาไกแต่งตัวสวยมาก บางคนก็มีดอกไม้สีขาวทัดหู บางคนสวมสร้อยคอลูกประคำ สวมกำไลข้อมือเมล็ดมะเกลือ ที่มีหวีทำด้วยไม้ไผ่เสียบอยู่”

“พี่ซาครับ ผู้หญิงซาไกยังแต่งตัวสวยอย่างนี้อยู่ไหมครับ” ไช่ฮุ่ยสงสัย

“ปกติก็แต่งอย่างนี้แหละ แต่ไม่สวยงามเท่านี้ ไช่ฮุ่ยลองสังเกตดูให้ดีนะ ว่าทำไมผู้หญิงบางคนทัดดอกไม้สีขาว บางคนใส่ลูกประคำ ทำไมไม่มีใครใส่ทั้งลูกประคำและทัดดอกไม้สีขาว” ซาถาม

ไข่นุ้ยสอดสายสายตามองดูกลุ่มผู้หญิงซาไก พร้อมกับพูดขึ้นว่า

“ใช่จริง ๆ ด้วยพี่ซา ทำไมเธอครับ” ไข่นุ้ยถาม

“ผู้หญิงที่ตัดดอกไม้สีขาวเป็นผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงาน ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะใส่ลูกประคำ” ซาดอบ

“แล้วตัดดอกไม้สีอื่นได้ไหมครับ” ไข่นุ้ยสงสัย

“ได้สิ ส่วนมากเขาจะนิยมตัดดอกไม้สีแดง”

“นั่นเจ้หมายก็ต้องตัดดอกไม้สีขาวสินะ”

“เดินต่อไปดีกว่า อย่ามัวล้อเล่นกันอยู่เลย” เป้าะจิบอกทุกคน
ทั้งหมดพากันเดินไปยังกระท่อมหลังหนึ่งที่อยู่ใกล้ ๆ

“นี่เธอบ้านซาไก หลังเล็กนิดเดียวนะ” หมายถามซา

“ครับ เราเรียกว่า ‘ทับ’ สร้างกันแบบง่าย ๆ แค่อากังไม้ที่มีง่าม
มาทำเป็นเสาสี่ต้น ด้านหน้าสองต้น สูงระดับหัว สองต้นด้านหลังสูง
จากพื้นดินเล็กน้อย ไข่ม้าพาด ไข้เข็อกผูกโครงหลังคา นำใบไม้มามุง
แบบต่อ ๆ กัน จะเป็นใบปาล์ม ใบแฝก ใบหวาย หรือใบหญ้าคาก็ได้”
ซาชี้ให้ดูส่วนต่าง ๆ พร้อมอธิบายประกอบ

“เจ้หมาย เจ้หมาย ดูเตียงของเขาสิครับ ทำไมเล็กจัง ถ้าให้
ผมนอน ต้องตกเตียงแน่ ๆ” ไข่นุ้ยหันไปคุยกับหมาย

ซาหันไปที่ไข่นุ้ยและหมายพร้อมกับบอกว่า “นั่นเขาเรียกว่า ‘แคร่’
ยกสูงจากพื้นดินประมาณหนึ่งศอก ความกว้างประมาณหนึ่งศอก สำหรับ
หลังนี้ผู้ที่อาศัยยังเป็นโสด ถ้าแต่งงานแล้วจะมีแคร่สองแคร่อยู่ใกล้กัน
โดยเว้นที่ว่าง ๆ ไว้ตรงกลางเล็กน้อย ส่วนภายในทับจะมีเตาไฟสุ่ม เอาไว้
ทำอาหารและให้ความอบอุ่น ในบ้านไม่มีของอะไรมากมายนัก จะได้

โยกย้ายง่าย ๆ”

“พี่ซาครับ ที่หน้าทับเขาแขวนอะไรไว้ครับ ผมเห็นมีทุกหลัง”

ไข่นุ้ยถาม

“อ้อรังผึ้ง รังต่อ หรือไม่ก็เป็นลูกมะพร้าวเจาะรูครับ” ซาตอบ

“เขาเลี้ยงตัวอะไรครับพี่” ไข่นุ้ยสงสัย ซาหัวเราะหึๆ แล้วบอกกับไข่นุ้ยและทุกคนว่า

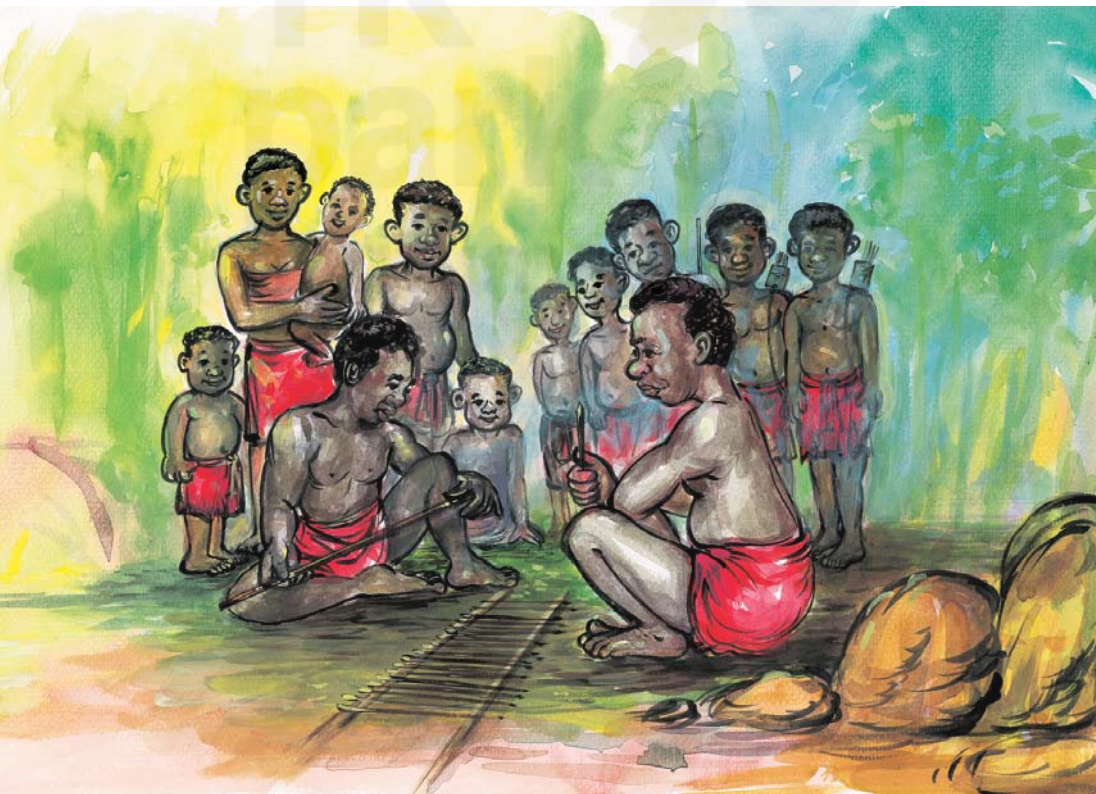
“เขาไม่ได้เลี้ยงตัวอะไรหรอก แต่เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของซาไกว่า ถ้ามีภูตผีปีศาจมารังควาน รังผึ้ง รังต่อ หรือลูกมะพร้าวเจาะรู จะช่วยหันเหความสนใจของภูตผีปีศาจไปยังรูต่างๆ ของรังผึ้ง รังต่อ และลูกมะพร้าว จะได้ไม่มารบกวนเวลานอน”

ไข่นุ้ยและหมวยหัวเราะเสียงดังลั่น “ผีที่นี้หลอกง่ายจังนะ ไม่ต้องหาหมอดีมาปราบให้เสียเวลา เจอรูต่างๆ ก็จุดไม่ต้องแจว” หมวยพูดพลางหัวเราะพลาง ทำเอาผู้ใหญ่หลายๆ คนที่ยืนอยู่ตรงนั้นพากันอมยิ้มไปด้วย

“เดินต่อดีกว่า ไม่งั้นวันนี้เดินไม่จบแน่” ซาบอกพร้อมกับพาทุกคนเดินต่อไป

TK

8. บอเลา บิลลา

เดินมาสักครู๋ เจอหนุ่มซาไก 2-3 คนกำลังทำบอเลา อารูประจำกายของชนเผ่าซาไกอยู่ใกล้ๆกับกอไม้ซาง

“บอเลาเขาทำกับไม้ไผ่หรือ ทำไมเล็กจัง” ไข่น้อยสงสัย

“ไม่ใช่ไม้ไผ่ เขาเรียกว่าไม้ซาง คล้ายไม้ไผ่ แต่เล็กและบางกว่าข้างในกลวง เหมาะสำหรับทำบอเลา” ซาบอก

ขณะที่หนุ่มซาไกกำลังสาธิตการทำบอเลา ซาก็จะอธิบายตามไปด้วย

“ไม้ซางที่ตัดมาจะยาวประมาณสี่ศอกเศษ ใช้ทำกลองลูกดอก มีไม้ไผ่ความยาวเท่ากับไม้ซาง ทำเป็นกระบอกขนาดกว้างพอสำหรับสวมไม้ซางไว้ด้านใน”

“ด้านที่ใช้สำหรับเป่าจะทำเป็นแท่น โดยเหลาไม้ให้มีลักษณะคล้ายลูกข้าง เจาะรูตรงกลางให้พอดีกับความกว้างของบอเลา สวมลงไปให้แน่น เพราะถ้าไม่แน่นจะเป่าไม่ได้ เพราะลมที่เป่าจะแทรกออกมาตรงรอยเชื่อมระหว่างกระบอกบอเลากับแท่นเป่า”

“ถ้ามันไม่แน่นจะต้องทำใหม่ไหมครับ” ไข่น้อยถาม

“ใช่ครับ ต้องทำใหม่ แต่ถ้ามันหน้อย เขาจะเอาไข่ไม้มาอุดตรงรอยร้าวเหล่านั้นก็ได้”

“หลังจากทำเสร็จก็จะนำบอเลาไปตกแต่งให้สวยงาม ส่วนมากจะนำไปแกะลาย แล้วลนไฟให้ลายมันชัดขึ้น” ซาบอก

ซาบอทุกคนเดินมาที่ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง มีคนกำลังมุงดูอยู่หลายคน ไข่น้อยไม่รอช้า รีบวิ่งเข้าไปยืนที่ด้านหน้าทันที ซาบอทุกคนว่า “เขากำลังสาธิตวิธีการทำบิลลาบายางพิชให้ดู” ซาไกคนหนึ่งกำลังเหลาบิลลา ซึ่งได้มาจากไม้ที่มีความแข็งและเหนียว นำมาเหลาให้กลม เสียมปลายแหลม ยาวประมาณคืบกว่าๆ นำปลายแหลมไปลนไฟเพื่อทำให้แข็งขึ้น เวลายิงสัตว์จะได้ไม่หัก”

“ทำไมเขาไม่เอาไม้ไผ่ล่ะคะ มันเหลาง่ายกว่ากันตั้งเยอะ” หมวยถาม

“ไม้ไผ่เป็นไม้เนื้อแข็งก็จริง แต่เปราะและหักง่าย เขาจึงไม่ใช้กัน”

ซาบอก

“เดี๋ยวจะมีการสาธิตการทำยางพิชสำหรับซุบบิลลา ต้นไม้ใหญ่ที่เห็นข้างหน้าคือต้นอีโป๊ะ เป็นต้นไม้ที่ใช้สำหรับทำยางพิช ให้ทุกคนสังเกตวิธีการทำไว้ให้ดี อย่าเพิ่งถามอะไร ใครสงสัยเก็บความสงสัยไว้ก่อนแล้วค่อยอธิบายทีหลังนะครับ” ซาสร้างข้อตกลง

ทุกคนเห็นซาไกคนหนึ่งกำลังเอามีดพริ้วเล่มใหญ่สับลงบนต้นไม้ใหญ่ต้นนั้น สับแล้วสับอีกอยู่หลายครั้งด้วยความแรงที่เท่าๆกัน เวลาสับ

ครั้งหนึ่งเขาจะปล่อยมือแล้วรอดูสักครู่ แล้วจึงดึงมิดพรวดออกและสับใหม่ เป็นอย่างน้อยอยู่หลายครั้ง จนกระทั่งครั้งหลังสุดเมื่อปล่อยมือออก มิดพรวดจะหล่นทันที เขาจึงหยุดสับ รอดจนยางจากต้นไม้เริ่มไหลออกมา เขาจึงใช้กระบอกล้มไม้ไผ่รองยางที่ไหลออกมา โดยใช้ไม้ไผ่บางๆ ปราดยางลงในกระบอกล้มไม้ไผ่อย่างระมัดระวัง เมื่อยางที่ไหลออกมาหยุดไหล เขาจึงนำกระบอกล้มไม้ไผ่ที่มียางมาลนไฟ โดยการตะแคงกระบอกล้มไม้ไผ่ไปมา จนทั่ว นำบิลลาที่เหลาไว้ชุบลงในกระบอกลายพิฆะ หมุนบิลลา 2-3 รอบ แล้วยกขึ้นมาวางไว้บนใบไม้ และนำบิลลาอันที่เหลือไปชุบจนหมด

“ผมว่าทุกคนคงจะมีคำถามแน่นอน โดยเฉพาะไข่นุ้ย เห็นหันมา มองพี่หลายครั้งแล้ว ตอนนี้อยู่ใครมีคำถาม ถามได้เลยครับ” ซาพูด

“ผมครับ” ไข่นุ้ยยกมือถามก่อนคนอื่นทันที

“ทำไมเขาจึงเอามิดพรวดสับเอาสับเอาตั้งหลายครั้ง”

“การที่เขาเอามิดพรวดสับต้นอีโป๊ะหลายครั้ง ถ้าทุกคนสังเกตให้ดี ก็จะทำให้เห็นว่า พอเขาสับมิดพรวดลงไปใต้น้ำแล้ว เขาจะปล่อยมือจากมิดพรวดสักครู่ แล้วจึงดึงมิดพรวดออก” ทุกคนพยักหน้าเห็นด้วยกับซา

“และครั้งสุดท้าย ก่อนที่เขาจะเอายางตรงนั้น พอเขาปล่อยมือจากมิดพรวดแล้ว มิดพรวดก็หล่นลงบนพื้นไข่หรือไม่” ทุกคนพยักหน้าเห็นด้วยอีกครั้ง

“นั่นแหละครับ เขาเชื่อว่ายางตรงนั้นจะมีพิษแรงกว่าที่อื่น ถ้าสัตว์โดนบิลลาที่มียางพิษเข้า สัตว์จะตายไม่เกิน 5 นาที” ซาอธิบายให้ทุกคนเข้าใจ

“ในเมื่อพิษของมันร้ายกาจออกอย่างนั้น คนที่เอาสัตว์โดนยางพิษ มากินจะไม่ใช่อันตรายหรือซา” เป๊ะจีถาม

“ไม่ตายครับ เพราะยางพิษของอิโป๊ะจะสลายเร็ว โดยเฉพาะเมื่อโดนกับสิ่งของที่เป็นโลหะ เราจะเห็นว่าเวลาเขาเอายาง เขาจะไม่ใช้ วัสดุที่เป็นโลหะเลย” ซาตอบ

“งั้นยางที่โดนมีดพร้าสับลงไป พิษของมันไม่สลายหมดแล้วหรือ” เป๊ะจีถาม

“ไม่สลายครับ เพราะเมื่อมีดพร้าที่สับลงไปแล้วหล่นทันที เป็น เพราะยางตรงนั้นเข้มข้นมาก เป็นเหมือนแรงดัน ทำให้มีดหล่น ยางส่วนที่ พิษสลายไปก็ติดมากับมีด ยางที่เขาจะเอามาใช้เป็นยางที่ไหลออกมา จากต้นเท่านั้น” ซาตอบ

“สรุปว่า ยางต้นอิโป๊ะมีอันตรายก็จริง แต่สลายเร็ว นอกจากนั้น ยังทำปฏิกิริยากับโลหะ ทำให้พิษของยางสลายเร็ว จึงไม่เป็นอันตรายกับ คนกินสัตว์ที่ถูกยิงด้วยบิลาอบยางพิษ ก่อนที่เขาจะเอาเนื้อสัตว์มากิน เขา จะใช้มีดโลหะคว้านเนื้อส่วนที่โดนบิลาออก และทำเนื้อให้สุกก่อนรับประทาน จนเผ่าซาไกจะไม่กินเนื้อสัตว์ดิบๆทุกชนิด” ซาอธิบายเพิ่มเติม

“แล้วการเป่าบิลาละ ทำอย่างไรจึงยิงสัตว์ได้ เป๊ะจีว่ามันคงไม่ง่าย เลยนะ”

“ซาไกก็มีความสามารถในการเป่าบิลาได้ตรงเป่าอย่างแม่นยำ เร็วและแรง จนปักเข้าไปในตัวสัตว์ได้ลึก ไม่หลุดง่ายๆ การเป่า ของเขาคือ เขาจะบรรจุบิลาลงไปในบอเลา แล้วอัดปุยไม้ตามลงไป

ให้แน่น” ซาบอก

“บุยุไม้เป็นยังไงครับ” ไข่นุ้ยถาม

“เป็นไม้เนื้ออ่อนที่เขาใช้มีดคมๆ ชูตออกมาเป็นบุยุเหมือนสำลี”

“ถ้าไม่ใช้บุยุไม่ได้ไหมครับ” ไข่นุ้ยถามต่อ

“คงไม่ได้หรอกครับ เพราะการที่เอาบุยุไม้อัดลงไปเพื่อว่าเวลาเป่า จะได้มีแรงอัดและกำลังส่งสูง ส่วนวิธีเป่า เขาจะเอาปากแนบกับแท่นที่ใช้สำหรับเป่าให้แน่น แล้วสูดลมหายใจเข้าลึกๆ เล็งปากกระบอกไม้ซางไปที่เป้า ต้องเป่าลมออกไปสั้นๆ ครั้งเดียวอย่างแรงและเร็ว เมื่อสัตว์โดนบิลา มันจะตกใจและวิ่งหนี ซาไกจะต้องวิ่งตามมันไปจนมันหมดแรงหรือตาย จึงเก็บเอามากิน เห็นไหม นอกจากยิงสัตว์แม่นแล้ว ซาไกยังต้องแข็งแรงด้วย จึงจะวิ่งตามสัตว์ได้ทัน” ซาอธิบาย

“ซาบอก ว่า ซาไกทุกคนเป่าบิลาแม่นยำ หมวยสงสัยว่าเขาฝึกกันอย่างไร ทำไมถึงแม่นยำทุกคน” หมวยถาม

“ก็บอเลาเป็นอาวุธประจำกาย เป็นของสำคัญ เป็นเหมือนคู่ชีวิตของซาไก สมัยก่อนการลงโทษซาไก หัวหน้าหมู่บ้านจะใช้วิธีตีบอเลาไว้ ซาไกจะกลัวมากถ้าโดนทำโทษวิธีนี้ เท่ากับหมดอาวุธในการป้องกันตัวและการทำมาหากิน” ซาบอก

“ซาไกจึงมีการฝึกทำบอเลาและเป่าบอเลาตั้งแต่วัยเด็กๆ แล้วจ้า” ซาอธิบายเพิ่มเติม

“แต่มันอันตรายไม่ใช่เหรอครับ” ไข่นุ้ยสงสัย

“ใช่ แต่เด็กๆ จะมีบอเลาอันเล็กๆ ไม่ใช่บิลา แต่จะใช้ลูกกระสุน

ดินเหนียวแทน ไข่เป็นของเล่นและเป็นอาวุธประจำกายเช่นเดียวกับ
ผู้ใหญ่” ซาดอบ

“พอกลับไปถึงบ้าน เป๊ะจิสอนไข่น้อยทำบอเลาของเล่นหน่อยนะ”
ไข่น้อยบอกเป๊ะจิ

เป๊ะจิพยักหน้า พร้อมกับพูดว่า “ตกลง”

9. งานแต่งซาโก

“เป๊ะจิวว่าเราน่าจะกลับบ้านได้แล้วนะ เดี่ยวจะค่ำ เป๊ะจิวจะต้อง
แวะไปเอนกเขาที่บ้านของบังและด้วย” เป๊ะจิวออกไปนุ้ยและหมวย
“อีกสักประเดี๋ยวไม่ได้หรือคะ หมวยยังดูไม่ทั่วเลย” หมวย
อ้อนวอนขออยู่ต่อ

“ไปนุ้ยละ” เป๊ะจิวถามไปนุ้ย

“ไปนุ้ยก็อยากอยู่ด้วยครับ” ไปนุ้ยตอบ

“ยังมีอีกมากไหมซา เป๊ะจิวกลัวจะค่ำ เป๊ะจิวกับพวกเด็กๆ ต้อง
กลับยะลาอีก” เป๊ะจิวถามซา

“ไม่มากแล้วครับ แต่อยากให้ไปดูที่ข้างหน้า เขากำลังมีพิธีแต่งงาน
พอดี โชคดีที่ได้มาเห็นนะ เขาไม่ได้มีกันบ่อยๆ” ซาพาทุกคนเดินต่อไป
ยังทับใกล้ๆ ที่นั่นมีชาวเผ่าซาโกหลายคนเดินกันขวกไขว่ ทุกคนแต่งกาย
สวยงาม หน้าตาก็ยิ้มแย้มแจ่มใส

เปาะจี หมวย และไข่น้อยเห็นฝ่ายชายมอบผ้าสองผืนให้กับพ่อแม่
ของฝ่ายหญิง หลังจากพ่อแม่ของฝ่ายหญิงรับผ้าแล้ว ฝ่ายชายก็จะจูงมือ
ฝ่ายหญิงเข้าไปในทับ

ชาอธิบายเพิ่มเติมว่า “ซาโกนั้นถือสายตระกูลทั้งพ่อและแม่ ซาโก
จะใช้ชีวิตครอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียวและไม่มีการสำส่อนทางเพศ
ไม่มีการเป็นชู้กัน”

“เมื่อหนุ่มสนใจสาวคนไหน ก็จะมีการฝากรักโดยการให้ดอกไม้
สีแดงหรือสีอื่น ๆ ก็ได้ แต่สีแดงเป็นสีที่สดใส ซาโกจึงนิยมให้กันมากกว่า
สีอื่น ถ้ามีการรับรักกัน ฝ่ายผู้ชายต้องทำให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงพอใจโดยการ
เข้าป่าล่าสัตว์ หาผลไม้มามอบให้พ่อแม่ผู้หญิงและตัวผู้หญิงด้วย เมื่อเห็นว่า

พ่อแม่ฝ่ายหญิงพอใจ ฝ่ายชายก็จะให้พ่อแม่ไปสู่ออ” ซาอธบาย

“ญาติ พ่อแม่ พี่น้อง และคนอื่นๆ ก็จะมีการกินอาหารร่วมกัน มีการร้องรำทำเพลง เครื่องดนตรีที่ทุกคนกำลังเล่นกันอยู่มีประมาณ 2-3 ชิ้น ค่อนข้างจะแปลกกว่าที่เราเห็นอยู่ทั่วไป”

“ซาจ๊ะ เครื่องดนตรีที่เขาเล่นไม่เหมือนของบ้านหมวยเลย เขาเรียกว่าอะไรบ้างละ” หมวยถาม

“มีเหมือนอยู่อันหนึ่ง กลองนั่นไง” ไช้ญี่ชี้ให้หมวยดู

“ใช่ครับ นั่นเป็นกลอง ซาไกจะเรียกว่าปะดุง ส่วนที่เป่าอยู่นั่นคือปี่ เขาเรียกว่าอึนนะ”

“แล้วที่ทำจากกะลา คล้ายๆ กับซอ ที่มีเชือกเป็นคันชักด้วย เขาเรียกว่าอะไร” เป๊ะจี้ถาม

“บองบงครับ” ซาตอบ และอธิบายต่อไปอีกว่า “เครื่องดนตรีของซาไกมีไม่มาก จะทำมาจากวัสดุธรรมชาติ เน้นจังหวะมากกว่าเสียงดนตรี”

“เป๊ะจี้ว่าเย็นมากแล้ว เห็นทีเราจะต้องกลับกันเสียทีนะ เดี่ยวรถหมด กลับบ้านไม่ได้ เป๊ะจี้ไม่รู้ด้วยนะ” เป๊ะจี้เตือนเด็กๆ

ทั้งหมดจึงพากันเดินกลับมาที่ศูนย์แสดงวิถีชีวิตชาวซาไกอีกครั้ง พบบังและนารถมารออยู่ก่อนแล้ว

เป๊ะจี้ หมวย ไช้ญี่ จึงบอกลาซา ขึ้นรถและเดินทางกลับบ้าน

10. ของเล่นชิ้นใหม่

วันอาทิตย์ ไข่นุ้ยมาหาหมวยแต่เช้า เมื่อมาถึงหมวยรออยู่ก่อนแล้ว
“ไหน เป้าะจี้ อยู่ไหนล่ะเจ้หมวย” ไข่นุ้ยถามหาเมื่อไม่เห็นเป้าะจี้
“เป้าะจี้ เพิ่งกลับไปเมื่อกี้ บอกว่าจะไปเตรียมของ ให้เจ้รอไข่นุ้ย
ก่อน” หมวยบอก

ทั้งสองจึงเดินทางกลับบ้านเป้าะจี้ทันที ทั้งสองเดินเข้าไปที่แคร่
หลังบ้านเหมือนเคย บนแคร่ใกล้ๆ กับที่เป้าะจี้ นั่งมียามโบเชื่องวางอยู่

“สวัสดีครับ สวัสดีค่ะ” ไข่นุ้ยกับหมวยทักทาย

“วันนี้เป้าะจี้ไม่อาบนํ้าหนักเขาหรือคะ” หมวยถาม

“เรียบร้อยแล้วตั้งแต่เช้า โน่นไง ทั้งตัวเก่าและตัวใหม่ แขนงอยู่
บนเสา เห็นไหม” เป้าะจี้พูดพร้อมกับชี้ให้เห็นทั้งสองดู

“ไปกันเถอะ” เป้าะจี้พูดพร้อมกับหยิบยามมาสะพายไหล่และหยิบ
มิดพรัามาถือไว้

“เป๊าะจี้เอาอะไรไปด้วย เยอะแยะจังเลย” หมวยถาม

“เครื่องมือทำบอเลา น้ำดื่มกับข้าวห่อ เป๊าะจี้คิดข้าวห่อมาเผื่อ ทั้งสองคนด้วยละ เพราะว่ากว่าจะทำเสร็จก็คงบ่าย เดี่ยวจะหิวกัน ไปเดินทางกันได้แล้ว เดี่ยวสาย แดดจะร้อน”

ทั้งหมดจึงออกเดินทาง ทางที่เดินไปเป็นสวนยางสลัดกับสวนผลไม้ ของชาวบ้าน เด็กทั้งสองเดินขมกขมกขมไปเรื่อยๆ แดดไม่ค่อยร้อนนัก เพราะทางที่เดินร่มรื่นด้วยต้นไม้ เมื่อเดินมาสักพัก เป๊าะจี้จึงหยุดเดิน เด็กทั้งสองมองไปรอบๆ มีต้นไม้ขึ้นอยู่ประปราย มีต้นกล้วยป่าและกอไผ่ ขึ้นอยู่หลายกอในบริเวณนั้น และห่างออกไปสักหน่อยก็มีลำธารทอดตัว ผ่านป่าที่ยืนอยู่ออกไป ลมพัดเย็นสบาย เด็กทั้งสองต่างก็นั่งลงพักเหนื่อย พร้อมกับเป๊าะจี้

“ทำไมไม่มีใครถามเป๊าะจี้เลยว่าจะพาไปไหน” เป๊าะจี้ถาม

“ไม่เห็นจะต้องถามเลย ก็สัญญากันแล้วนี่ว่าจะมาทำบอเลา ไม่ใช่หรือครับ” ไข่น้อยตอบ หลังจากพักหายเหนื่อยแล้ว

เป๊าะจี้จึงบอกกับเด็กทั้งสองว่า “ไป เราไปตัดต้นไม้กัน”

“เราจะใช้ต้นไม้แทนไม้ซาง เพราะที่นี่ไม่มีไม้ซาง เลือกไผ่ที่ลำไม่โตนัก ยาวสักวาเศษก็พอ เลือกเอาลำตรงๆนะ” เป๊าะจี้ตัดต้นไม้ พร้อมกับอธิบาย

“อ้อ! เอาไปคนละท่อน แล้วทำตามเป๊าะจี้” เป๊าะจี้ส่งไม้ไผ่ให้ หมวยและไข่น้อย

เป๊าะจี้ใช้ไม้ไผ่อันเล็กๆ ทะลวงปล้องไม้ไผ่ที่อยู่ข้างในจนทะลุ

“ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญนะ ถ้าทะลวงไม่ดี กระสุนก็จะ

ผ่านไม่ได้”

“นำกระดาษทรายพันไม้ไผ่ที่ใช้ทะลวงปล้องไม้ไผ่ใส่เข้าไปในลำไม้ไผ่ ที่ทำบอเลา ขัดด้านในให้เกลี้ยงสะอาด กระจุนจะได้ผ่านสะดวกๆ” เป้าะจี้ อธิบายประกอบ

หมวยและไข่นุ้ยทำตามโดยมีเป้าะจี้คอยช่วยเหลืออยู่ใกล้ๆ เมื่อเห็นว่าทั้งสองทำได้แล้ว เป้าะจี้จึงไปตัดไม้มาเถลสำหรับทำแท่นเป่าปาก สวมลงไปตรงปากกระบอกลง โดยมีเด็กทั้งสองมองดูอย่างสนใจ

“เฮลละ เสร็จแล้ว เราไปปั้นลูกกระจุนกันได้แล้ว” เป้าะจี้และเด็ก ๆ เดินไปที่ริมลำธาร

เป้าะจี้เลือกตรงบริเวณที่มีน้ำตื้นๆ และมีต้นหญ้าขึ้นอยู่ประปราย ถอนต้นหญ้าที่บริเวณนั้นแล้วหยิบดินขึ้นมาปั้นดู

“เหนียวใช้ได้” เป้าะจี้พูด แล้วหันไปบอกไข่นุ้ยกับหมวยว่า

“เวลาที่เราจะเอาดินมาปั้นลูกกระจุน เราต้องเลือกดินที่อยู่ใกล้แม่น้ำลำธาร ตรงที่มีดินเลนหรือดินโคลน”

“หมวย ไข่นุ้ย ไปเอาดินเหนียวมา อย่าให้มีทรายปนนะ เดี่ยวจะปั้นไม่ได้” เป้าะจี้บอก พร้อมกับเดินไปตัดใบตองมาให้เด็กทั้งสอง

“เอาใบตองห่อดินเหนียวแล้วค่อยเอาไปปั้นที่ได้ร่มไม้เนน จะได้ไม่ร้อน” เด็กทั้งสองจึงช่วยกันเอาใบตองห่อดินเหนียว แล้วนำไปที่ใต้ร่มไม้ เป้าะจี้ตัดใบตอง 2-3 ใบไปวางไว้กลางแดด แล้วเดินมาที่เด็กทั้งสอง

“เราต้องนวดดินเหนียวให้เนื้อดินเข้ากันก่อน ไม่อย่างนั้นเวลานั้น กระจุนแล้วจะแตกง่าย” เป้าะจี้บอกพร้อมกับเอาดินเหนียวมานวดให้เด็กทั้งสองดู

“เฮ้า ลองทำดู”

“ไปนุ้ยเอ๊ย...หิบบมาทีละนิดก็พอ เอามามากๆเจ้าจะนวดไหวอะ”
เป๊าะจีบอกเด็กทั้งสอง แล้วจึงช่วยกันนวดดินเหนียวจนเข้ากันเป็นเนื้อเดียว

เป๊าะจีหิบบดินเหนียวมาปั้นเป็นก้อนกลมๆพร้อมกับพูดว่า “ปั้นเป็นก้อนกลมๆให้เล็กกว่ากระบอกบอลนะ” เด็กทั้งสองช่วยกันปั้นดินเหนียวเป็นก้อนกลมแล้วนำไปวางไว้บนใบตองที่วางไว้กลางแดด

หลังจากปั้นกระสุนจนดินเหนียวที่นำมาหมด เป๊าะจีจึงบอกเด็กทั้งสองว่า

“รอให้แห้งก่อน จึงจะใช้ได้ ระหว่างที่เรารอให้กระสุนแห้ง เรากินข้าวเที่ยงกันดีกว่า โกล้เที่ยงพอดี ไป ไปล้างเนื้อล้างตัวให้สะอาดจะได้มากินข้าวกัน”

เป๊าะจีหายไปสักครู่ก็กลับมา ในมือกำฝัก 2-3 ชนิดมาด้วย

“ฝักอะไรคะ” หมวยถาม

“ยอดหมูย ยอดจิก ยอดสะตอเบา ยอดมะกอกป่า และฝักกาดนกเขา กินกับน้ำบูดูอร่อยดี” เป๊าะจีพูดพร้อมกับนั่งลงแล้วหิบบข้าวห่อในย่ามที่เตรียมไว้แจกกันคนละห่อ ในห่อมีไข่ต้มหนึ่งฟองและปลาเค็มทอดคนละตัว นอกจากนี้ยังมีน้ำบูดูอาหารโปรดวางอยู่อีกถาด ทั้งสามคนต่างเอร็ดอร่อยกับอาหารตรงหน้า ประเดี๋ยวเดียวอาหารก็หมดเกลี้ยง เมื่อตีม้นำเรียบร้อยแล้ว ไข่นุ้ยก็วิ่งไปดูกระสุนที่ตากไว้ทันที

“เกือบแห้งแล้ว เป๊าะจี” ไข่นุ้ยบอกเร่งเป๊าะจีทันที

“แหม เร่งจังนะเจ้าไข่นุ้ย รออีกสักนิด ถ้าไม่แห้ง มันจะแตกง่าย”
เป๊าะจีบอก

“หมวยกับไข่นุ้ยขอไปเล่นน้ำพลางๆก่อนนะ” หมวยขออนุญาต

“เป๊ะจี้ไปเล่นน้ำกับเราก่อนไหมครับ” ไข่นุ้ยชวนเป๊ะจี้

“ไม่หรอก เล่นกันเองเถิด เป๊ะจี้แค่เอาน้ำลูบตัวก็พอแล้ว”

เป๊ะจี้บอก เด็กๆเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน

สักครู่ เป๊ะจี้จึงตะโกนบอกเด็กทั้งสองว่า “หมวย ไข่นุ้ย เลิกเล่นได้แล้ว ลูกกระสุนแห้งแล้ว”

เด็กทั้งสองวิ่งมาหาเป๊ะจี้ แล้วมาช่วยเป๊ะจี้เก็บกระสุนใส่ย่าม จนหมด

“เป๊ะจี้จะสาธิตการเป่าบอเลาให้คุณนะ” เป๊ะจี้บอก

“ขั้นแรก จับกระบอกบอเลาให้อยู่ในแนวนอน ใส่กระสุนดินเหนียว ลงไป เอาปุยไม้อัดตามลงไปให้แน่น ความแน่นของปุยไม้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเป่าของเรา ถ้าเราไม่มีแรงเป่ามากก็อย่าอัดลงไปให้แน่นมากนัก ต้องกะเอาเองว่าจะให้แน่นขนาดไหน” เป๊ะจี้สาธิตพร้อมอธิบาย

“เฉียงปลายกระบอกบอเลาไปยังเป้าที่ต้องการจะยิง เอาปากแนบกับแท่นเป่าให้สนิท เป่าลมแรงๆสั้นๆครั้งเดียว กระสุนก็จะพุ่งออกไปได้แรงและตรงเป้า” เป๊ะจี้อธิบายพร้อมกับสาธิตวิธีเป่าบอเลาให้กับเด็กๆดู

ทั้งหมวยและไข่นุ้ยฝึกเป่ากันอยู่นาน แรกๆก็เป่าตรงบ้างไม่ตรงบ้าง ลูกกระสุนพุ่งไปแรงบ้างไม่แรงบ้าง แต่ในที่สุดทั้งสองก็สามารถบังคับการเป่าและบังคับกระสุนตรงไปยังเป้าได้แม่นยำขึ้น

จนกระทั่งบ่ายแก่ๆเป๊ะจี้จึงพาไข่นุ้ยและหมวยกลับบ้าน ขณะเดินกลับ หมวยและไข่นุ้ยพูดถึงเป๊ะจี้ด้วยความชื่นชม

“ไม่ว่าเราสงสัยอะไร เป๊ะจี้ตอบเราได้ทุกครั้ง” ไข่นุ้ยพูด

“ไซ เป๊ะจี้เป็นผู้ใหญ่ใจดี เป็นผู้ใหญ่ที่มีความรอบรู้ทุกเรื่อง”

“เจ็ดใจที่ได้รู้จักเป๊ะจี้ แล้วไซนุ้ยล่ะ” หมวยถาม

“ไซนุ้ยก็เหมือนกัน” ไซนุ้ยตอบ

TK
park
อุทยาน

ประวัติย่อผู้เขียนเรื่อง

อาจารย์สุจิต บุญกิมเต็ง

เกิดวันที่ 6 ตุลาคม 2499

ภูมิลำเนาเดิม จังหวัดปัตตานี

การศึกษา

- ปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

ปัจจุบัน

- ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนบ้านป่าหวัง อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ผลงาน

- ได้รับรางวัลดีเด่นในการประกวดหนังสือภาพสำหรับเด็กของบริษัทต้นอ่อน
- ได้รับรางวัลชมเชยในการประกวดหนังสือภาพสำหรับเด็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
- ได้รับรางวัลครูภาษาไทยดีเด่น ของสำนักงานคุรุสภา

ประวัติย่อผู้วาดภาพประกอบ

นายวินัย สุขวิน

เกิดวันที่ 20 กันยายน 2516

ภูมิลำเนาเดิม หมู่บ้านหัวป่า อำเภอรือเสาะ จังหวัดสงขลา

การศึกษา

- ปริญญาตรี ศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปัจจุบัน

- เจ้าของกิจการร้าน SRI แกลลอรี่ 616 ถนนผังเมือง 4 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ประสบการณ์

- ทำงานสร้างสรรค์งานศิลปะมาอย่างต่อเนื่อง เช่น
- เขียนป้ายโฆษณาภาพยนตร์เรื่องต่างๆ ในจังหวัดยะลา
- เขียนรูปสีน้ำมันให้กับสถาบันต่างๆ
- วิทยากรบรรยายศิลปะในสถาบันต่างๆ
- กรรมการตัดสินงานศิลปะและงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ
- เขียนพระสาขาสลักฉันทนถาวรสมเด็จพะบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาฯ, พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทีปังกรรัศมีโชติ

“ซาโกเป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าพันธุ์หนึ่ง รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ
แต่ละกลุ่มจะมีราว 20 - 30 คน มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ก้อย เซม้ง ซาโก เงาะ
ชอบอาศัยอยู่ตามป่าเขา ไม่ชอบอยู่ตามที่ราบโล่งเหมือนชาวบ้านทั่วไป
ชาวมุสลิมแถวจังหวัดภาคใต้เรียกว่า ซาแก ซึ่งหมายถึงแข็งแรง
หรือป่าเถื่อน ชาวมาเลเซียจะเรียกพวกเขาว่า โอรัง อัสลี ที่แปลว่า
คนดั้งเดิมหรือคนพื้นเมือง ซึ่งซาโกเขาชอบชื่อนี้มากกว่า”

เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชนอายุ 9 - 12 ปี

ISBN 978-974-9985-83-0

9 78-974-9985-830